

ють на меті забезпечення відповідності досліджуваних сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності, дає можливість установами єдиний гармонізований підхід до проведення досліджень у будь-якій країні-члені UPOV та отримувати об'єктивні, достовірні й своєчасні результати, а також забезпечити захист прав селекціонерів на міжнародному рівні.

Здійснення кваліфікаційної експертизи на відмінність, однорідність та стабільність за методиками, адаптованими до TG UPOV, сприяє захисту інтересів заявників і дає змогу реєструвати сорт, який вже має правову охорону в іншій державі-члені UPOV, у будь-якій країні відповідно до отриманого опису сорту.

Нові сорти рослин, створені селекціонерами з покращеними характеристиками, та які пройшли комплекс польових та лабораторних досліджень з визначення відмінності, однорідності та стабільності, формують потужний сортовий фонд, що охоплює широкий спектр використання й сприяє розвитку аграрної, продовольчої, економічної та інших галузей, зміцнюючи потенціал держави.

Михайлик С. М.^{*}, Сонець Т. Д., Смутьська І. В., Таганцова М. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, Україна

^{}e-mail: svetlana.nik2519@gmail.com*

ПОПОВНЕННЯ СОРТИМЕНТУ КАРТОПЛІ (*SOLANUM TUBEROSUM* L.) ДЛЯ ЗОН ПОЛІССЯ І ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Картопля є одним з основних продуктів харчування в Україні та світі і найпродуктивнішою сільськогосподарською культурою помірної зони. Крім того, вона має універсальне господарське призначення – продукти переробки картоплі широко використовують у кондитерській, хімічній, парфумерній, текстильній, шкіряній, лакофарбовій та інших галузях промисловості.

Завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, в Україні традиційними для вирощування картоплі є зони Полісся та Лісостепу. Площа вирощування картоплі в Україні традиційно становить близько 1,4 млн га. Щороку в нашій державі збирають у середньому 20 млн т картоплі за середньої врожайності бульб 10–14 т/га. Особливістю українського картоплярства є велика частка виробництва на присадибних і дачних ділянках для власного споживання (98%) та низькою (2%) на фермерських і промислових підприємствах, що ускладнює оцінку урожаю та посівних площ. Успішне вирощування картоплі залежить від багатьох чинників: правильного вибору сорту,

підготовки ґрунту, строків посадки, режиму поливу, захисту від хвороб і шкідників. Попри відносну невибагливість, культура дуже чутлива до догляду та погодних умов. Нестабільна погода з чергуванням спеки, холоду та зливи ускладнює догляд за рослинами і може значно знизити врожай і його якість. Проте, правильна агротехніка та підбір сортів може допомогти отримати високі врожаї навіть за несприятливих погодних умов.

Станом на 01.10.2025 року до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів) включено 172 сорти картоплі, з них 32% вітчизняної (55 сортів) та 68% іноземної (117 сортів) селекції. За напрямом використання переважають столові сорти – 80%, технічні та універсальні, складають 20%. За новизною сорти не більше 5 років становлять 38%, більше 10 років – 34%. За тривалістю періоду вегетації, найбільш чисельною є група середньостиглих сортів (101–125 діб) – 48%, ранньостигла (81–100 діб) – 21%, середньорання – 17%. Сорти картоплі надранньої (менше 80 діб) та середньопізньої (126–140 діб) груп стиглості представлені найменшою кількістю сортів і становлять по 6%.

За результатами кваліфікаційної експертизи, яка тривала впродовж 2023 і 2024 років, до Реєстру сортів включено 6 нових сортів картоплі: ‘Джавеліна’, ‘Соборна’, ‘Мірамі’ – вітчизняні сорти селекції Інституту картоплярства НААН України та ‘Lady Jane’, ‘Lady Alicia’, ‘Sound’ – нідерландської селекції, оригіноматором яких є IPR B.V.

‘Мірамі’ – сорт ранньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Полісся на 4,33 т/га (20,7%). Товарність бульб становить 85,3%. Середня маса товарної бульби – 113–116 г. За якісними показниками, сорт має середній вміст крохмалю – 15,5%.

‘Соборна’ – сорт середньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Полісся на 3,95 т/га (18,8%). Товарність бульб становить 86%. Середня маса товарної бульби – 106–112 г. Сорт має середній вміст крохмалю – 15,7%.

‘Джавеліна’ – сорт середньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Полісся на 0,98 т/га (4,7%). Товарність бульб становить 87,1%. Середня маса товарної бульби – 103–109 г. Сорт має середній вміст крохмалю – 14,9%.

‘Lady Jane’ – сорт середньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Лісостепу на 2,77 т/га (11,5%), у зоні Полісся на 5,55 т/га (26,5%). Товарність бульб становить 84,7–85,9%. Середня маса товарної бульби – 102–108 г. Сорт має середній вміст крохмалю у зоні Лісостепу – 16,0% та підвищений у зоні Полісся – 17,2%.

‘Lady Alicia’ – сорт середньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Полісся на 7,07 т/га (33,7%). Товарність бульб становить 84,2%. Середня маса товарної бульби – 100 г. Сорт має підвищений вміст крохмалю – 18,6%.

‘Sound’ – сорт середньої групи стиглості. Урожайність сорту переважає усереднену урожайність сортів, що пройшли державну реєстрацію за п’ять попередніх років у зоні Лісостепу на 5,66 т/га (23,5%), у зоні Полісся на 11,26 т/га (53,7%). Товарність бульб становить 78,9–83,9%. Середня маса товарної бульби – 105–115 г. Сорт має середній вміст крохмалю – 14,0–14,8%.

Відповідно до отриманих результатів кваліфікаційної експертизи, сорти ‘Lady Jane’ і ‘Sound’ рекомендовані для вирощування у зонах Лісостепу та Полісся, а сорти ‘Джавеліна’, ‘Соборна’, ‘Lady Alicia’ і ‘Мірамі’ – у зоні Полісся.

Писаренко Н. В.^{1,*}, Захарчук Н. А.²

¹Поліське дослідне відділення Інституту картоплярства НААН, вул. Центральна, 6, с. Федорівка, Житомирської обл., 11699, Україна

²Інститут картоплярства НААН, вул. Ярослава Мудрого, 22, смт. Немішаєве, Київської обл., 07853, Україна

*e-mail: pisarenkonatalia1978@gmail.com

СОРТОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КАРТОПЛІ ЗА СТАБІЛЬНІСТЮ СМАКОВИХ ЯКОСТЕЙ БУЛЬБ У КОНТРАСТНИХ МІКРОУМОВАХ ВИРОЩУВАННЯ

Відповідно до вимог УПОВ (Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин), стабільність сортових ознак є обов’язковою умовою охороноздатності. Традиційно стабільність оцінюють за морфологічними характеристиками, тоді як біохімічні та органолептичні показники, зокрема смакові властивості, часто розглядаються як інваріантні сортові константи. Проте багаторічні польові спостереження свідчать про значну мінливість смакових оцінок навіть у межах одного сорту залежно від мікроумов вирощування – неоднорідності ґрунтового покриття, локального зволоження, варіацій агрохімічного фону. На відміну від морфологічних ознак (форма бульби, колір шкірки), які демонструють високу константність, смакові властивості можуть виявляти значну просторову мінливість. Вивчення цього явища дозволяє оцінити адаптивну стійкість сортів у реальних виробничих умовах та встановити буферність генотипів до варіацій середовища, що має критичне значення в контексті посилення просторової неоднорідності агроекологічних умов унаслідок зміни клімату. Мета дослідження – оцінити сортову специфіку просторової мінливості сма-